



МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БУДІВНИЦТВА І АРХІТЕКТУРИ
Факультет урбаністики та просторового планування

Помян Ян Павлович

**СТАН ТА ПРОБЛЕМИ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ ПУБЛІЧНОЇ
ВЛАДИ УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ
ДЕРЖАВОТВОРЕННЯ**

*Кваліфікаційна робота
на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності
281 “Публічне управління та адміністрування”*

Науковий керівник:
професор кафедри політичних
наук і права, д. держ. упр.
Андреев Сергій Олександрович

Київ–2022



АКТУАЛЬНІСТЬ ДОСЛІДЖЕННЯ

Будучи світовим трендом останніх десятиліть, децентралізація пов'язується із завершенням холодної війни та відмовою від централізованого управління по обидва боки холодної завіси. Так, у країнах Східної та Центральної Європи, зазначені реформи були відповіддю на фіаско комуністичного режиму.

В нашій державі реформа децентралізації публічної влади визнається однією з найуспішніших. Із понад 11 тисяч громад було утворено 1470 та надано їм повноваження, ресурси і потенціал для розвитку.

Функціонування в умовах воєнного стану та активних військових дій продемонструвало важливість подальшої розбудови сучасної моделі функціонування публічної влади.



СТИСЛИЙ ОГЛЯД ЛІТЕРАТУРНИХ ДЖЕРЕЛ

Відзначимо, що проблематика децентралізації досліджувалася великою кількістю вітчизняних та іноземних науковців, зокрема Ж. Веделем, А. Вікторовською, С. Глизнером, І. Грицяком, М. Кальманом, А. Круглашовим, А. Лелеченко, Я. Мельником та ін.

Вченими сформульовано підходи до розуміння сутності поняття «децентралізація публічної влади», визначено її основні моделі та вказано на особливості процесу децентралізації влади в Україні.

Водночас, попри значну кількість опублікованих праць та їх наукову цінність, сучасний стан та проблеми децентралізації публічної влади в Україні потребують додаткового вивчення.



МЕТА ТА ЗАВДАННЯ ДОСЛІДЖЕННЯ

МЕТОЮ кваліфікаційної магістерської роботи є оцінка стану децентралізації публічної влади в Україні, визначення основних проблем та перспектив розвитку цього процесу на сучасному етапі державотворення.

Для досягнення зазначеної мети у магістерській роботі було поставлено та вирішено такі **ЗАВДАННЯ**:

- дослідити теоретичні засади дослідження децентралізації публічної влади;
- здійснити аналіз зарубіжного досвіду децентралізації публічної влади;
- охарактеризувати сучасний стан децентралізації публічної влади в Україні;
- визначити проблемні аспекти децентралізації публічної влади в Україні;
- окреслити перспективи подальшого розвитку децентралізації публічної влади на сучасному етапі державотворення.



ОБ'ЄКТ ТА ПРЕДМЕТ ДОСЛІДЖЕННЯ

ОБ'ЄКТ ДОСЛІДЖЕННЯ –
децентралізація публічної влади.

ПРЕДМЕТ ДОСЛІДЖЕННЯ –
стан та проблеми децентралізації
публічної влади України на
сучасному етапі державотворення.



МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Дослідження базується на філософських методах, зокрема: *діалектичному*, за допомогою якого досліджено розвиток децентралізації публічної влади в Україні та за кордоном; *феноменологічному*, який дозволив проаналізувати поняття «децентралізація» в теорії державного управління.

Аналіз категорії «децентралізація публічної влади» здійснювався також з використанням *логічного методу*, який дав можливість виявити об'єктивні закономірності розвитку цього явища у науці державного управління та практиці державотворення, а також з'ясувати переваги та ризики децентралізації публічної влади.

Метод прогнозування використаний для обґрунтування перспективи подальшого розвитку децентралізації публічної влади на сучасному етапі державотворення.

Історичний метод дав змогу виявити специфіку розвитку реформи децентралізації публічної влади в Україні.



ОСНОВНІ ВИСНОВКИ ТА РЕЗУЛЬТАТИ (початок)

1. Розгляд наукових підходів до визначення поняття «децентралізація влади» дозволив визначити, що останню слід розуміти як перерозподіл влади, перехід її від суб'єктів управлінського впливу до інших структурних одиниць, з одночасним їх наділенням необхідними для реалізації правами, обов'язками та ресурсами.

Доцільно виділяти три типи децентралізації: політичної, адміністративної та фінансово-економічної.

Конкретна модель децентралізації визначається розміром, етнічним складом, економічним рівнем, розвиненістю демократичних інституцій та адміністративно-територіальним устроєм країни. А успішність цього процесу залежить не лише від вибору концепції, а й вимагає визначення відповідних механізмів та інструментів її реалізації.



ОСНОВНІ ВИСНОВКИ ТА РЕЗУЛЬТАТИ (початок)

1. Перевагами децентралізації публічної влади є: створення сприятливих умов для розвитку інституцій громадянського суспільства, набуття громадянами практичного досвіду в розбудові демократії, розвиток підприємницького середовища та прискорення ринкових перетворень, розвиток стратегічного планування та регіональної економіки, відкритість влади та прозорість процесів прийняття рішень, створення умов для більш раціонального і ефективного надання публічних послуг тощо.

Разом з тим, ключовими ризиками децентралізації є послаблення спроможності держави стосовно перерозподілу доходів і багатства, ймовірність значного зменшення ефективності управління, зростання вартості публічних послуг.



ОСНОВНІ ВИСНОВКИ ТА РЕЗУЛЬТАТИ (продовження)

2. Аналіз зарубіжного досвіду децентралізації публічної влади на прикладі Франції, Польщі, Італії, Фінляндії та Швеції засвідчив, що, незважаючи на специфіку розвитку країн, усталені традиції демократії або пострадянське минуле, основою для процесів децентралізації публічної влади в них стали здійснення ґрунтовного аналізу існуючих проблем на всіх рівнях публічного управління, напрацювання концептуальних засад реформи та їх імплементації у чинне законодавство, розробка та прийняття нормативно-правових актів, які визначили алгоритм, засоби та інструменти проведення реформи, оптимізація та уніфікація адміністративно-територіального устрою країни.



ОСНОВНІ ВИСНОВКИ ТА РЕЗУЛЬТАТИ (продовження)

3. Передумовами децентралізації публічної влади в Україні є: недосконалість чинного адміністративно-територіального устрою; значні відмінності в чисельності населення, площі та інших параметрах багатьох адміністративно-територіальних одиниць; невідповідність адміністративно-територіального поділу України нормам, що діють у країнах ЄС; низьку ефективність місцевих адміністрацій; недостатність базу оподаткування для достатнього фінансування регіонального та місцевого розвитку; недосконалість системи правовідносин в органах місцевого самоврядування та місцевих державних адміністраціях; поляризацію інтересів центру та регіонів; відсутність умов для інвестування та місцевого розвитку.

Головними здобутками децентралізації публічної влади в Україні визначено: завершення процесу створення об'єднаних територіальних громад; зростання рівня доходів місцевих бюджетів внаслідок бюджетної децентралізації; оптимізацію районного поділу; розвиток форм співпраці між громадами; пожвавлення економічного розвитку об'єднаних територіальних громад; зростання рівня залученості мешканців до політичного та соціального життя в своїх громадах.



ОСНОВНІ ВИСНОВКИ ТА РЕЗУЛЬТАТИ (продовження)

4. Основними проблемними аспектами процесу децентралізації публічної влади є:

- відсутність конституційного закріплення реформи децентралізації;
- низький показник фінансової спроможності територіальних громад;
- політизацію діяльності інститутів місцевого самоврядування;
- недосконалість механізмів громадського контролю щодо місцевих бюджетів на всіх етапах бюджетного процесу;
- ризики, пов'язані з механізмом обрання старост сіл радами відповідного рівня, а не безпосередньо виборцями громади;
- складнощі реалізації чинних механізмів співробітництва територіальних громад.



ОСНОВНІ ВИСНОВКИ ТА РЕЗУЛЬТАТИ (продовження)

5. Перспективними напрямками подальшого розвитку децентралізації публічної влади на сучасному етапі державотворення є:

- конституювання оновленого статусу об'єднаних територіальних громад, розподілу повноважень між органами публічної влади, розвитку демократії участі, оновлення адміністративно-територіального устрою;
- вдосконалення державної регіональної політики в частині запровадження вдосконаленої трирівневої системи стратегічного планування, чотирьох функціональних типів територій для відновлення та стимулювання розвитку регіонів, розширення повноважень агенцій регіонального розвитку, створення єдиної геоінформаційної системи моніторингу та оцінки відновлення та розвитку кожної громади й регіону;



ОСНОВНІ ВИСНОВКИ ТА РЕЗУЛЬТАТИ

(продовження)

5. Перспективними напрямками подальшого розвитку децентралізації публічної влади на сучасному етапі державотворення є:

- подальше вдосконалення механізмів співробітництва територіальних громад в частині запровадження процедури приєднання територіальних громад до вже організованого співробітництва за спрощеною процедурою, надання можливостей укладення договорів, які поєднуюватимуть елементи різних форм співробітництва та проведення засідань комісій з підготовки проекту договору про співробітництво, а також громадських обговорень організації співробітництва у дистанційному форматі, скорочення термінів процедури організації співробітництва територіальних громад;
- покращення кадрового забезпечення органів місцевого самоврядування, в першу чергу в частині: формування мотиваційних механізмів служби в органах місцевого самоврядування, вдосконалення системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації службовців органів місцевого самоврядування, формування кадрового резерву і підвищення ефективності використання кадрового потенціалу органів місцевого самоврядування.



ПРАКТИЧНЕ ЗНАЧЕННЯ ОТРИМАНИХ РЕЗУЛЬТАТІВ

Практичне значення отриманих результатів полягає у можливості використання запропонованих у кваліфікаційній роботі теоретичних положень, висновків і рекомендації:

- центральними органами виконавчої влади під час визначення основних засад державної політики децентралізації;
- місцевими органами виконавчої влади та органами місцевого самоврядування у процесі впровадження реформи децентралізації влади;
- закладами вищої освіти у процесі професійної підготовки здобувачів вищої освіти за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».



АПРОБАЦІЯ РЕЗУЛЬТАТІВ КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ І ПУБЛІКАЦІЇ

Окремі результати кваліфікаційної роботи пройшли *апробацію* шляхом публікації тез доповідей за темою: «Передумови впровадження державної політики децентралізації в Україні» у збірнику матеріалів міжнародного круглого столу до Дня Незалежності України «Незалежність України: сучасна доктрина і практика публічного управління» 22 серпня 2022 року, м. Київ.



СТРУКТУРА ТА ОБСЯГ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

Кваліфікаційна магістерська робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (79 найменувань). Повний обсяг роботи становить 73 сторінки. Робота містить 4 рисунки, 2 таблиці, 2 додатки.



ДЯКУЄМО ЗА УВАГУ!